

ارزیابی مطلوبیت مؤلفه‌ی مشارکت اجتماعی بر بازآفرینی شهری (مطالعه موردی: بافت تاریخی سورو شهر بندرعباس)

تاریخ دریافت مقاله: ۴۰۰/۰۱/۲۷ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۴۰۰/۰۴/۱۵

مهدی جعفری (دانشجوی دکتری، گروه شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان)
کوروش افصلی* (استادیار، گروه شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان، کرمان)
مصطفی ظهیری نیا (دانشیار، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس)

چکیده

بازآفرینی شهری یک رویکرد جامع، یکپارچه و کل‌نگر است و مشارکت اجتماعی دلالت بر گسترش روابط بین گروهی در قالب انجمن‌های داوطلبانه، باشگاه‌ها، اتحادیه‌ها و گروه‌هایی دارد که معمولاً خصلتی محلی و غیردولتی دارند. این پژوهش بر اساس هدف، از نوع کاربردی است که با هدف ارزیابی مطلوبیت مشارکت اجتماعی در بازآفرینی محله تاریخی سورو انجام شده است. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی با هدف ارزیابی مطلوبیت مؤلفه مشارکت اجتماعی بر بازآفرینی بافت تاریخی سورو از دیدگاه ساکنین محلی تدوین شده است، و ابزار گردآوری اطلاعات از طریق مطالعات کتابخانه‌ای پرسشنامه و مصاحبه بوده است. حجم نمونه ۴۰ نفر از ساکنین محلی و به منظور تحلیل داده از نرم‌افزار SPSS و روش تحلیل عاملی استفاده شده است. در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل محتوا و بررسی منابع و متون نظری مختلف شاخص‌ها استخراج گردید و سپس در چهار گروه شاخص‌های درونی، نسبتاً درونی، بیرونی و نسبتاً بیرونی طبقه‌بندی شدند. نتایج پژوهش نشان داد که بیشترین تأثیرپذیری عوامل درونی به ترتیب از شاخص‌های اجتماعی به میزان ۴۴ درصد، سپس شاخص‌های فرهنگی به میزان ۲۸ درصد، شاخص کالبدی به میزان ۱۶ درصد و در پایان شاخص اقتصادی به میزان ۱۲ درصد می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: بازآفرینی شهری، مشارکت اجتماعی، تحلیل عاملی، بافت تاریخی سورو.

مقدمه

بازآفرینی شهری فرآیندی است که به خلق فضای شهری جدید با حفظ ویژگی اصلی فضایی (کالبدی و عملکردی) منجر می‌شود. میزان موفقیت فضاهای عمومی با میزان استفاده از آن فضا و حضور انسان و زندگی اجتماعی در آن متناسب است (فاطمی وطیبیان، ۱۳۹۸: ۱۷۸). از سویی ناپایداری بافت‌های فرسوده در ابعاد مختلف بوده و در تعارض با پایداری و اهداف توسعه پایدار است (پوراحمد و دیگران، ۱۳۹۶: ۱۳). به طور کلی توسعه برنامه‌ریزی و بازار توسعه شهری تحت تأثیر فرآیندهای جهانی سازی و رقابتی بوده و سیاست‌های بازآفرینی شهری شکل جدیدی به خود گرفته است (Rafieyan And Mohammadi Aydaghmish, 2016: 20). در حال حاضر بیش از ۲۵ درصد از جمعیت ایران در محدوده بافت‌های ناکارآمد شهری سکونت دارند که این مسئله نشان دهنده اهمیت موضوع برنامه‌ریزی برای این محدوده‌ها است (شیری و معروف نژاد، ۱۳۹۶: ۲۳۶).

در ایران بافت‌های ناکارآمد شهری به عرصه‌هایی از محدوده‌های قانونی شهرها اطلاق می‌شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، تاسیسات_خدمات، زیرساخت‌های شهری آسیب پذیر بوده و در عین حال از ارزش محیطی_مکانی، اقتصادی واجتماعی برخوردارند (پور احمد و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۶۹).

هنگامی که انسان سعی می‌کند فضای شهری را درک کرده، با آن تعامل کند و راه خود در آن بیابد؛ درحقیقت به این معناست که ذهن وی تلاش می‌کند تصویری روشن، به هم پیوسته و منسجم از کل شهر تهیه کند. یکی از عوامل شکل دهنده این تصویر، فضاهای فرهنگی هستند. هدف طراحی شهری تنها زیباسازی سکونتگاه‌های انسانی نیست بلکه این فرایند امکان تعامل بهتر میان مردم و نیز مردم و محیط زندگیشان را فراهم می‌آورد و یک طراحی شهری خوب به کیفیت کلی زندگی در یک شهر کمک می‌کند. بدین ترتیب طراحی شهری تنها یک فرایند طراحی فیزیکی نیست بلکه ایجاد یک تعادل میان فاکتورهای سیاسی، فرهنگی و نیز فیزیکی که بر فضاهای شهری تأثیر می‌گذارند. فضای اجتماعی در نظر لافبور^۱، آن چیزی است که در بطن تجربه انسان‌ها در زندگی روزمره و فرهنگ حاکم بر آن شکل می‌گیرد (علایی بوسجین، ۱۳۹۹: ۲۳). در نتیجه، کمیسیون اروپا دستور کار خود را برای اهداف کشورهای اروپایی و براساس راهبرد دستیابی به توسعه پایدار تدوین کرد (ISTAT^۲, 2019: 26).

هدف مهمی که در اهداف توسعه پایدار به آن پرداخته شده سلامتی و رفاه است، بهبود سلامتی به عنوان یک اولویت جهانی در برنامه‌ریزی بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۳۰ است

^۱ - Lafbor

^۲ -Informazioni Statistiche Per l, agenda 2030 in Italia

(Mohammed And Ghebreyesus, 2018:59). هدف مورد نظر بر ارتقا و بهبود شرایط روانی در زندگی عموم مردم جامعه متمرکز است، و همچنین تأثیر وجود نابرابری‌ها بر سلامتی را کاهش داده و بطور مشخص در بازآفرینی شهری به صورت جامع و چند رشته‌ای عمل می‌کند (United Nations, 2017:23). بنابراین، لازم است رابطه بین نابرابری‌ها در بهداشت، آموزش، مشکلات اقتصادی و مسکن، تأکید بر مشکلات اجتماعی زیست محیطی که معمولاً در مناطق حاشیه‌ای شهر وجود دارد مشاهده شود (Kruize And et.al, 2014:45). علاوه بر این، توجه باید بر تعامل بین‌پویایی‌های شهری، معماری، فناوری، اقتصادی، فرهنگی اجتماعی، زیست محیطی و سیاسی-اداری متمرکز شود (Battisti And et.al, 2019:123). هدف تحقیق حاضر تبیین ارزیابی و تحلیل مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهرهای بندری جنوب ایران (مطالعه موردی: بافت تاریخی سورو بندرعباس) است.

در این بین بافت‌های قدیمی در شهر، به همراه عناصر و فضاهای شهری درون خود مانند شبکه معابر، بازارها، آب انبارها، مساجد و کاروانسراها و غیره علاوه بر شکل فیزیکی و خصوصیات کالبدی، ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی و تاریخی ویژه‌ای را نیز در خود نهفته دارند. اقدامات و برنامه‌های شهرسازی که از چند دهه قبل شروع شدند بدون توجه به موارد فوق موجبات نابودی ارزش‌های سنتی را فراهم ساختند. شهر بندرعباس به دلیل موقعیت قرارگیری در کنار خلیج فارس و نزدیکی به تنگه هرمز از اهمیت خاصی برخوردار است. بافت مسکونی این شهر برخلاف بافت مسکونی اغلب شهرهای ایران از واحدهای مسکونی جدا از هم تشکیل شده است؛ به طوری که ما بین هر واحد مسکونی با واحد دیگر فضای خالی وجود دارد که از جمله علل آن را می‌توان به ریشه‌های فرهنگی و اجتماعی شهروندان و عوامل اقلیمی و جغرافیایی مرتبط دانست که این نیز با توجه به رشد جمعیت شهری و افزایش مهاجرت و به تبع آن کمبود واحدهای مسکونی از سطح شهر دستخوش تحول اساسی شده و مجتمع‌های آپارتمانی در حال فرو ریختن بنیان‌های قبلی هستند. در این بین محله سورو به عنوان منطقه مورد مطالعه از محلات قدیمی شهر بندرعباس بوده که مشکلات بیان شده را در خود دارد و لذا ضرورت مطالعه در مورد وضعیت احیا و بازآفرینی بافت این محله اجتناب ناپذیر است. پژوهش حاضر در پی پاسخ دادن به پرسش‌های زیر است:

- چه نوع از عوامل درونی و پنهان شهرهای بندری، منجر به تحقق مدل بومی مشارکت اجتماعی در باز آفرینی شهری بافت تاریخی سورو بندر عباس خواهند شد؟
- کدامیک از عوامل منحصر به فردی از بافت تاریخی سورو، بیشترین تأثیر در تحقق مشارکت اجتماعی برای بازآفرینی شهری این بافت خواهند داشت؟

مبانی نظری تحقیق

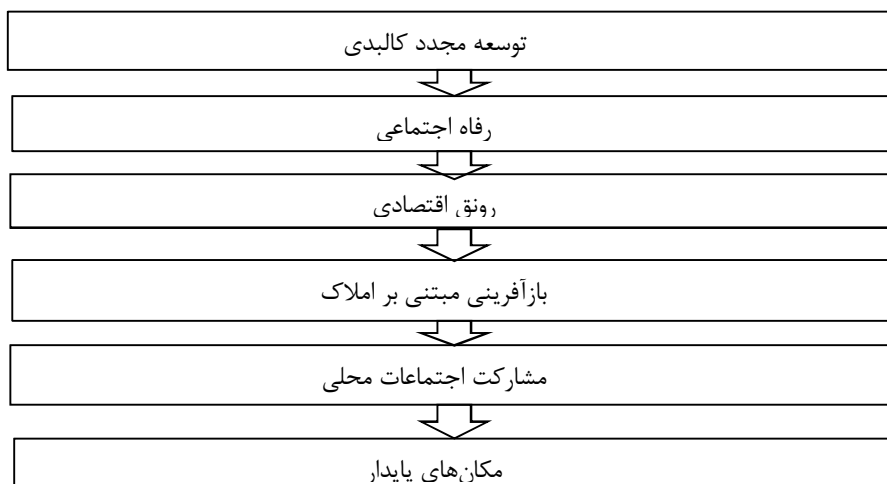
بازآفرینی شهری^۱

واژه بازآفرینی از ریشه بازآفرینی کردن^۲ به معنای احیا کردن، جان دوباره بخشیدن، احیا شدن، از نو رشد کردن بوده و همچنین در تعریف این عبارت گفته می‌شود که به معنای بازتولید طبیعی، بخش از یک تمامیت زنده می‌باشد که در معرض نابودی قرار گرفته است (Roberts, 2000: 63). واژه بازآفرینی شهری معانی متفاوتی در ذهن افراد مختلف متبادر می‌سازد و در عمل می‌تواند در طیفی از فعالیت‌های بزرگ مقیاس برای ارتقای رشد اقتصادی تا مداخلات در حد محله‌ها و واحدهای همسایگی به منظور ارتقای کیفیت زندگی بگنجد (بحرینی و دیگران، ۱۳۹۳: ۴۰). رابرتز^۳ در مقدمه کتاب بازآفرینی شهری یکی از جامع‌ترین نگرش‌ها را در تعریف بازآفرینی ارائه نموده است: بازآفرینی شهری فرآیندی است که به خلق فضاهای شهری جدید با حفظ ویژگی‌های اصلی فضایی (کالبدی و فعالیتی) منجر می‌گردد. بازآفرینی شهری، عبارت است از دید جامع و یکپارچه و مجموعه اقداماتی که به حل مسائل شهری بیانجامد، به طوری که بهبود دائمی در شرایط اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و زیست محیطی بافتی که دستخوش تغییر شده را به وجود آورد (Roberts, 2000: 63).

بازآفرینی شهری، یک اصطلاح عام است که مفاهیم دیگری نظیر بهسازی، نوسازی، بازسازی، مقتدرسازی و روان بخشی شهری را در برمی‌گیرد. بازآفرینی به مفهوم احیاء تجدید حیات و نوزایی شهری و به عبارتی دوباره زنده شدن شهر است (نوریان و آریانا، ۱۳۹۱: ۱۶). بازآفرینی شهری یک رویکرد جامع، یکپارچه و کل‌نگر است که سه هدف اقتصاد، برابری و محیط را در برمی‌گیرد؛ با حفظ رقابت اقتصادی، کاهش نابرابری، حفاظت و نگهداری محیط زیست که حاکی از نسل جدیدی از مشارکت‌ها برای توسعه سیاست‌ها شامل شکل‌های نوآورانه‌ای از بخش‌های خصوصی-عمومی و سازمان‌های غیر دولتی می‌باشد (Gibson And Kocabas, 2001: 97). سیر تکاملی سیاست‌های بازآفرینی (رویکرد متاخر) به شرح ذیل بیان می‌گردد:

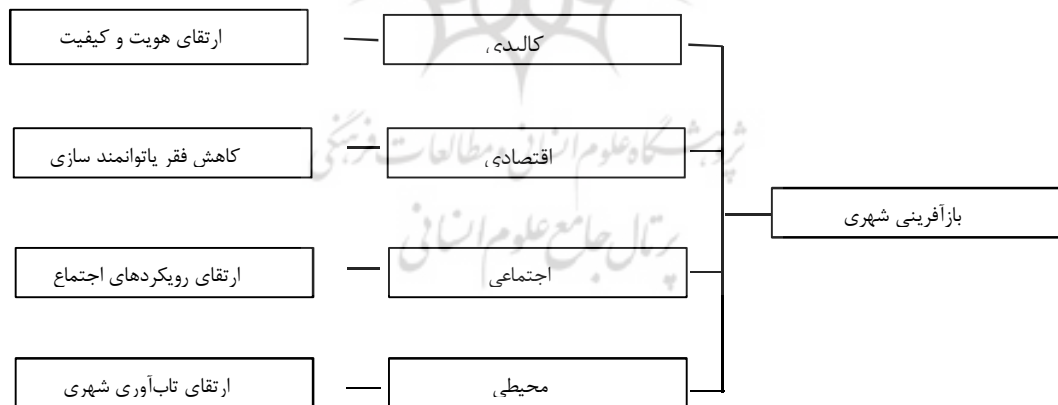
¹ Regeneration

² - Roberts

شکل ۱- سیر تکاملی سیاست‌های بازآفرینی (رویکرد متاخر) منبع: (Gibson And Kocabas,2001:102)

تحقق بازآفرینی شهری از طریق توسعه اجتماع محور (مشارکت) بوده؛ لذا کلیه مؤلفه‌ها به گونه‌ای در نظر گرفته می‌شوند که اجتماع مناسب تحقق یابد؛ از این رو رویکردهای اجتماعی- کالبدی، اجتماعی- اقتصادی و اجتماعی- محیطی مطرح می‌گردد (دفتر مطالعات شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران، ۱۳۹۸:۳۵).

شکل ۲- ابعاد بازآفرینی شهری منبع: (دفتر مطالعات شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری

ایران، ۱۳۹۸:۳۲)

باز آفرینی شهری پایدار

باز آفرینی پایدار و پایداری اجتماعی از دیدگاه‌های غالب و متأخر هستند و گفته می‌شود پایداری اجتماعی، قطعیت توسعه است؛ در حالیکه پایداری‌های زیست محیطی و اقتصادی اهداف توسعه پایدار و ابزارهای رسیدن به آن می‌باشند (Assefa And Frostell, 2007:118). کریر^۱ (۱۹۹۲)، پیوستگی کامل میان فضاهای جدید و قدیم را ضروری دانسته و معتقد است که کارکردهای شهری را نباید از هم جدا کرد (پورجعفر، ۱۳۸۸: ۲۵). لیچفیلد^۲ به ضرورت درک بهتر فرایند فرسودگی و توافق بر روی چیزهایی که فرد سعی دارد به آن برسد و نحوه رسیدن به آنها اشاره دارد.

دانیسون^۳ در سخنرانی خود در زمینه نحوه مواجهه با راه حل‌های جدید حل مسائل، نظرش این است که باید بر روی مسائل و نواحی که مشکلات آنها با هم مرتبط بوده و هماهنگ و هم نسخ هستند، تمرکز کنیم (Roberts, 2000:63).

همچنین به اصولی از قبیل مشارکت مردمی، نظم ارگانیک، تعادل پایدار و هماهنگی با سازمان اقتصادی، اجتماعی، محیطی اعتقاد داشت (حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۶: ۱۱۴). در این بین باز آفرینی فیزیکی، باز آفرینی کارکردی و باز آفرینی اجتماعی_ فرهنگی از ابعاد مختلف باز آفرینی یکپارچه هستند که بر معیار سرزندگی اقتصادی تأثیر گذار است (صیامی و همکاران، ۱۳۹۵: ۷). ویکن^۴ (۲۰۰۰)، در تحقیقی با عنوان مشارکت مردم در بازسازی بافت‌های فرسوده به بررسی تأثیر عوامل مشارکت‌های مردمی و وجود رهبران محلی به بازسازی بافت‌های فرسوده پرداخته است و اظهار داشته است که هرچه رهبران محلی (مدیریت محلی) کارا تر باشد بازسازی بافت‌ها نیز ثمربخش خواهند بود. نتایج پژوهش‌های ماکلن (۲۰۰۸) و گروه مطالعات برنامه‌ریزی شهری دانشگاه یوکلین در ایالت متحده آمریکا حاکی از آن است که در باز آفرینی بافت‌های فرسوده شهری با افزایش تجارب و آگاهی مردم و تجهیز آنها به مهارت‌های مشارکت می‌توان در نوسازی این گونه بافت‌ها اقدامات مؤثری انجام داد. مطالعات راکیوان^۵ (۲۰۱۱) در هند نشان می‌دهد که باز آفرینی بافت‌های فرسوده با مشارکت مردم، اثربخشی مضاعفی در آگاهی شهروندان نسبت به حقوق شهروندی و ضرورت شناخت پتانسیل‌ها و توانمندی‌های آنها در تغییر کیفیت محیط زندگی دارد.

¹ - Carriere

² - Lichfield

³ - Danison

⁴ - Wiccan

⁵ - Rokiwan

الیور سایکس و همکاران^۱ (۲۰۱۱)، به مقاله‌ای تحت عنوان سی سال بازسازی شهری در انگلستان، آلمان و فرانسه: اهمیت فضا و مسیر وابستگی پرداخته‌اند. در این مقاله نویسندگان به بررسی تجارب بازسازی در سه کشور انگلستان، آلمان و فرانسه می‌پردازند. در این پژوهش از یک مقایسه بین‌المللی استفاده شده است. بخش دوم این مقاله زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی و ملی در هر کشور را بررسی می‌کند که این خود توضیحی از تکامل سیاست بازسازی در هر کشور است. نتایج این پژوهش تغییر اهداف، مکانیسم‌ها و دستاوردهای بازسازی را بیان می‌کند و این که بازآفرینی در هر کشور به سیاست‌های آن کشور وابسته است.

صباغی (۱۳۹۲) طی پژوهشی به تدوین سازوکار به‌کارگیری بازآفرینی شهری در مواجهه با بافتهای فرسوده شهری مطالعه موردی سه محله جوان شهر همدان پرداخته است. وی در این پژوهش سعی کرده است که با استفاده از ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی و همچنین متغیرهای مربوط به کیفیت زندگی چگونگی بازآفرینی پایدار محله جوان همدان را در قالب برنامه‌ریزی جامع و یکپارچه ارائه نماید. لطفی و زرگری مرندي (۱۳۹۱) طی پژوهشی بازآفرینی شهری و بازتعریف معیارهای فرسودگی آغازی بر مرمت شهری پایدار را بررسی کردند. بر اساس یافته‌های آنها تفاوت در روایت‌های مرمت شهری، حاصل تفاوت در نگاه به فرسودگی و تعریف آن تحت یک انگاره فکری و درعین حال راه حل پیشنهادی برای رفع فرسودگی است. پس برداشتی که از مفهوم فرسودگی می‌شود، در رسیدن به راه حلی متناسب نقش بسزایی خواهد داشت؛ شاید بتوان با نگاهی دقیق به مفهوم فرسودگی و ایجاد چارچوب فکری روشن برای تعریف آن به عنوان بن مایه کنش مرمت شهری، موجب ایجاد راهبردی مشخص برای نگاه به بافتهای موجود شهری و چگونگی مداخله در آنها شد. نگاهی که مرمت شهری را به مثابه اقدامی در مقابله با فرسودگی و فرسوده شدن و فرآیندی برای رسیدن به مظاهر پایداری در شهر و محله‌های شهری معرفی می‌نماید.

مطالعات فرهادی (۱۳۸۹) در ارزیابی مشارکت مردم در پروژه‌های شهری نشان می‌دهد که عواملی چون اعتقاد به مشارکت، آشنایی و رضایت از فعالیت انجام شده در نیل به اهداف مشارکت مردم در پروژه‌های شهری حائز اهمیت است. اهمیت مشارکت مردم در بازآفرینی بافتهای فرسوده شهری در مطالعات پورا احمد (۱۳۸۹) حاکی از آن است که در رویکرد بازآفرینی، غلبه با نگرش تعاملی، تأکید به توسعه از درون می‌باشد. جمال محمدی (۱۳۸۹) در پژوهش به‌کارگیری رهیافت تجدید حیات شهری در شهر قزوین اظهار می‌دارد که سطح پایین مهارت مشارکت عمدتاً از علل وقوع افت شهری در ناحیه مورد مطالعه بوده است. نتایج مطالعات سازمان عمران و نوسازی شهری (۱۳۹۰) نشان می‌دهد که بازآفرینی بافتهای فرسوده اقدامی

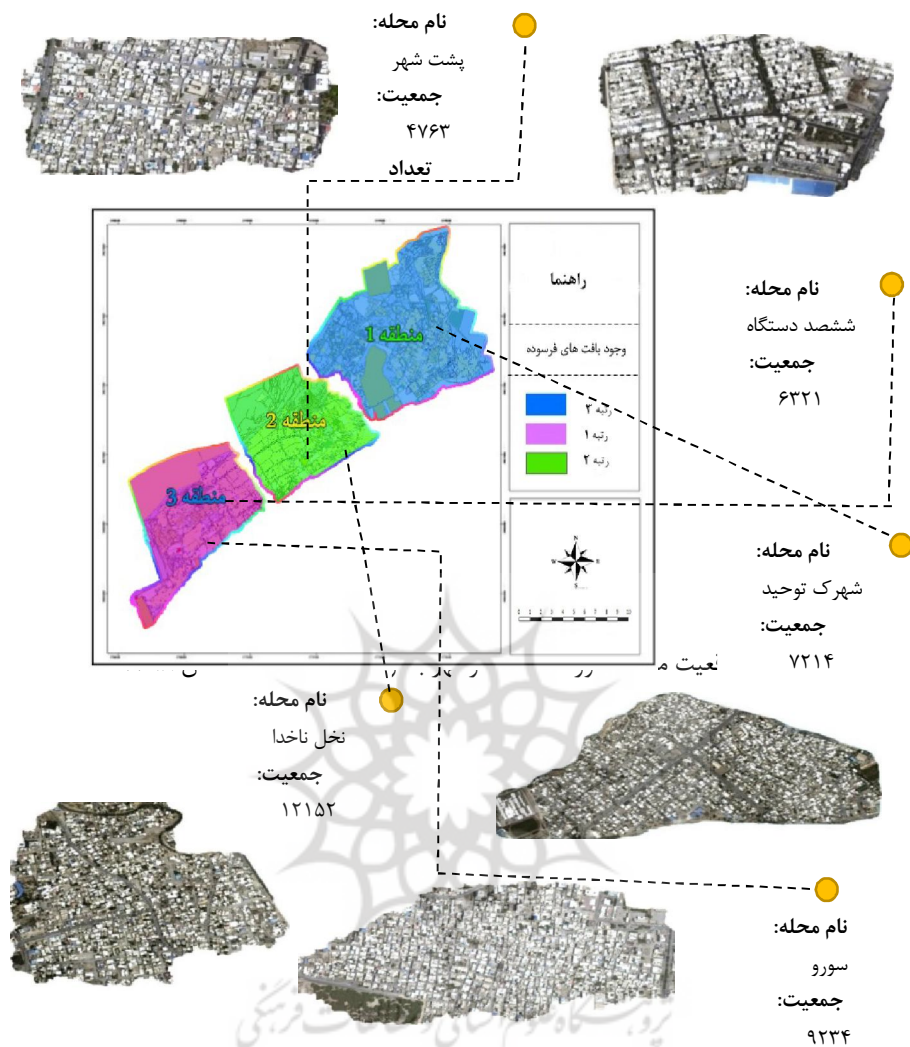
^۱ - Oliver Sacks and et.al

مؤثر در استفاده بهینه و مجدد از بافت‌های فرسوده و راهبردی مناسب در سیاست‌های توسعه شهری است.

توانا و عابدینی (۱۳۹۴)، به پژوهش در باب مقاله‌ای با عنوان بازآفرینی بافت فرسوده شهر با رویکرد توسعه پایدار و مشارکت مردمی (نمونه مورد مطالعه: محله سیروس) پرداخته‌اند. هدف این پژوهش ارزیابی و اولویت‌بندی معضلات بافت فرسوده و دستیابی به راهبردهای بازآفرینی پایدار بافت فرسوده محله سیروس، واقع در بافت مرکزی و قدیمی شهر تهران می‌باشد. که برای هرچه کامل‌تر بودن آن از رهیافت مشارکتی در این پژوهش استفاده شده است. بدین منظور پرسشنامه‌ای بر اساس طیف ۵ تایی لیکرت تدوین شد و از تعداد ۳۸۴ نفر از شهروندان که بر اساس فرمول کوکران این حجم نمونه را بدست آوردند مورد پرسش قرار گرفتند. تحلیل داده‌ها بر اساس آزمون فریدمن انجام شده است و نتایج حاصل نشان می‌دهد ساختار کالبدی مهم‌ترین معضل بافت فرسوده می‌باشد و در ادامه ابعاد مدیریتی، زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی را در رتبه‌های بعدی اولویت‌بندی نشان می‌دهند.

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهر بندرعباس درحاشیه جنوب ایران و سواحل شمالی خلیج فارس واقع شده است. جمعیت شهر بندرعباس در سال ۱۳۳۵ از ۱۷۷۱۰ نفر به حدود ۶۷۸ هزار نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. مساحت محدوده شهر بندرعباس بدلیل نیاز گروه‌های تازه ساکن شهر و استقرار نهادها و مراکز ملی طی سه دهه گذشته از ۱۰۰۰ هکتار به بیش از ۵۰۰۰ هکتار رسیده است و گسترش ساختار کالبدی شهر بصورت خطی در امتداد ساحل بوده و از سمت شمال توسط ارتفاعات و مناطق نامناسب محدود شده است (سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۵: ۵۶). در این بین محله سورو نیز دارای حدود ۲۳۵۰ خانوار و ۹۲۳۴ نفر جمعیت بوده و نسبت جمعیتی آن ۱/۸ درصد بوده و مساحت کل محله آن حدود ۱۷۸ هکتار است. شکل ۳ نمایانگر موقعیت منطقه مورد مطالعه در بین مناطق بافت فرسوده شهر بندرعباس است.

شکل ۳- موقعیت منطقه مورد مطالعه در شهر بندرعباس منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

روش تحقیق

روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق کتابخانه‌ای و اسنادی و میدانی بوده و تحقیق حاضر به صورت ارزیابی-تحلیلی از منابع مختلف موجود در ارتباط با موضوع تحقیق مانند سالنامه‌های آماری سال‌های مختلف سرشماری عمومی نفوس و مسکن بندرعباس بهره برداری شده، علاوه بر این برای کنترل برخی اطلاعات و همچنین دستیابی به دیدگاه‌های ذهنی از وضعیت بافت

محله سورو و شرایط مشارکتی مردم از مطالعات میدانی (بازدید از منطقه مورد مورد مطالعه) نیز بهره گیری شده است.

در گام اول، جهت شناسایی شاخص‌های بازآفرینی شهری از روش تحلیل محتوا، به بررسی متون نظری شامل تعاریف و بررسی دیدگاه‌های مختلف پرداخته شده، که به تدوین چارچوب نظری و اصول و معیارهای بازآفرینی شهری منجر می‌شود. در گام دوم، با بهره گیری از روش میدانی، شاخص‌های بازآفرینی شهری، از طریق پرسشنامه و مصاحبه ساکنین محلی در محور بازآفرینی شده محله سورو شهر بندرعباس، مورد آزمون واقع شده که پرسشنامه ساکنین محلی با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول و دوم تحلیل گردید. حجم جمعیت آماری ساکنین محلی محله سور هستند حدود ۹۲۳۴ نفر می‌باشد که با بهره گیری از فرمول کوکران حجم نمونه برابر ۳۶۸/۷۰ نفر می‌گردد. جهت افزایش دقت و کاهش خطای عملکردی، تعداد ۴۰۰ پرسشنامه میان ساکنین محلی توزیع گردید. قابل ذکر است که روش نمونه گیری مناسب در این تحقیق، نمونه‌گیری خوشه‌ای می‌باشد.

جدول ۱- شاخص‌های استخراج شده مشارکت و بازآفرینی شهری

ابعاد	شاخص	ابعاد	شاخص
اجتماعی	ارتباط عاطفی	اقتصادی	اشتغال
	حس اعتماد		مستاجرین
	مهاجر پذیری		اقتصادی، میزان تحصیلات
	مهاجرت اتباع بیگانه		مشارکت ناشی از تعلق و سهم
	وجود اهالی بومی		رونق فعالیت اقتصادی
	شرکت فعالانه		مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی
	روابط بین گروهی در قالب انجمن		مالکین
	اتحادیه و باشگاه		عرصه‌های نوین اقتصادی
	همکاری بین افراد در جوامع محلی		اشتغال
	نسجام اجتماعی در جوامع سنتی		مستاجرین
کالبدی	علائق جمعی	سیاسی	اقتصادی، میزان تحصیلات
	مشارکت طبیعی		میزان وابستگی دولت به طیف ساکن در بافت
	امکان بحث و گفتگو	آموزشی	سیاست‌های موجود بازآفرینی
	وجود توافق جمعی		عدم تطابق با نیازهای نوین
کالبدی	مکان‌های عمومی	محیط	تجربه علمی
	عدم وجود سلسه مراتب دسترسی		رشد تکنولوژی
	عدم اختصاص کاربری‌های عمومی		طبیعت و اقلیم

	زیستی	
		مشارکت در حفظ و ارتقای کیفی فضاهای عمومی و شهری گونه شهری دارای قدمت تاریخی اماکن با کیفیت بالای شهری ترمیم بافت کالبدی قلمرو همگانی بافت فرسوده
		دانش تاریخی سرزمین احساس تعلق وجود مراکز دینی و فرهنگی همگرایی در زمینه‌های مختلف میزان آگاهی و اطلاع فعالیت‌های ارادی همکاری دقیقه نودی چهره محوری درگیری‌های ذهنی و عاطفی که موجب برانگیختگی شود وجود ریش سفیدان خودانگیختگی زندگی اهالی بومی ارتباط رسمی فرآیند سازمان یافته آزادی در بیان مشارکت در حفظ و نگهداری شهر هماهنگی درون سازمانی تغییر فرهنگ بومی

فرهنگی

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸ با اقتباس از پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۶؛ پوراحمد و همکاران، ۱۳۸۹

یافته‌های تحقیق

جدول خروجی نرم‌افزار تحلیل عاملی داده‌های استخراج شده

تعداد ۸۲ شاخص از محتوای متن این رساله پیرامون مباحث مشارکت اجتماعی و بازآفرینی شهری استخراج گردید که درگام اول دسته بندی آنها از حیث قرارگیری در طیف

عوامل متأثر بر بازآفرینی صورت پذیرفت که برای این امر با استفاده از روش تحلیل عاملی داده‌ها در نرم‌افزار SPSS وارد و انجام محاسبات داده‌ها مطابق جدول شماره ۲ حاصل شد و با تحلیل آن و استخراج نتایج، داده‌ها دسته بندی گردیدند.

جدول ۲- خروجی نرم‌افزار تحلیل عاملی داده‌های استخراج شده

Indicator	1	2	3
a1	-0.502	-0.654	-0.148
a2	0.130	0.809	0.038
a3	0.885	0.261	-0.326
a4	-0.071	0.168	0.314
a5	-0.481	-0.646	-0.197
a6	0.751	0.529	-0.233
a7	0.193	0.319	0.158
a8	0.768	0.573	-0.165
a9	-0.414	-0.648	-0.170
a10	-0.756	-0.221	0.095
a11	0.768	0.573	-0.165
a12	0.816	0.436	-0.236
a13	0.804	0.034	-0.417
a14	0.546	0.685	-0.021
a15	-0.468	-0.575	-0.169
a16	0.767	0.442	-0.154
a17	-0.843	0.259	0.223
a18	-0.838	-0.124	0.099
a19	0.770	0.490	-0.252
a20	-0.242	0.557	0.320
a21	0.818	0.354	-0.323
a22	0.772	0.290	-0.315
a23	-0.097	-0.061	-0.089
a24	0.768	0.573	-0.165
a25	-0.832	0.186	0.234
a26	-0.729	0.112	0.294
a27	0.072	-0.144	-0.288
a28	-0.893	-0.262	0.232
a29	0.768	0.573	-0.165
a30	0.877	0.154	-0.303
a31	-0.147	0.372	0.473
a32	0.400	-0.517	-0.143
a33	0.818	0.354	-0.323
a34	0.035	0.126	0.041
a35	-0.806	0.307	0.202
a36	-0.117	0.721	0.291
a37	0.774	-0.126	-0.053
a38	0.386	-0.612	-0.292

a39	-0.722	0.490	-0.084
a40	-0.128	0.490	0.224
a41	-0.654	0.357	-0.091
a42	0.804	-0.315	-0.111
a43	0.746	0.279	0.201
a44	0.575	0.533	0.280
a45	0.801	-0.244	-0.035
a46	0.746	0.279	0.201
a47	-0.318	0.573	0.394
a48	-0.076	0.472	0.367
a49	-0.103	0.600	0.044
a50	-0.814	0.106	-0.191
a51	0.090	0.307	0.027
a52	0.826	-0.212	-0.054
a53	0.774	-0.126	-0.053
a54	-0.258	0.409	0.303
a55	0.673	-0.577	0.238
a56	-0.237	0.270	0.370
a57	-0.374	0.280	0.016
a58	0.263	0.076	0.623
a59	0.145	-0.654	-0.118
a60	0.143	0.610	0.700
a61	0.016	-0.425	-0.149
a62	0.036	0.220	-0.045
a63	0.513	-0.103	0.821
a64	0.621	-0.067	0.648
a65	-0.484	0.708	-0.224
a66	0.653	-0.351	0.409
a67	0.602	-0.279	0.528
a68	0.616	-0.599	0.024
a69	-0.015	0.372	0.277
a70	-0.125	0.222	0.183
a71	-0.327	0.408	0.068
a72	0.670	-0.488	0.332
a73	-0.501	0.652	-0.434
a74	-0.505	0.736	-0.281
a75	-0.427	0.446	-0.588
a76	0.649	-0.243	0.523
a77	0.576	-0.279	0.723
a78	0.251	0.192	0.177
a79	-0.020	0.375	0.563
a80	-0.486	0.759	-0.170
a81	-0.501	0.652	-0.434
a82	0.236	0.328	0.293

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

متغیرهای احصاء از تحلیل خروجی داده‌های تحلیل عاملی

متغیرهای استخراج شده از تحلیل فوق از محاسبات تحلیل عاملی استخراج گردید که حسب واریانس داده‌ها و دامنه اعداد استخراج شده در چهار دسته، تحت عناوین عوامل شماره یک تا چهار تقسیم گردیده‌اند؛ اما اینکه این شاخص را چگونه تحت عناوین مشخص گردد در ادامه نشان داده خواهد شد. جدول شماره ۳ نشان دهنده دسته‌بندی متغیرهای احصاء شده از تحلیل عاملی هستند.

جدول ۳- متغیرهای استخراج شده از تحلیل عاملی

عوامل مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری	شاخص‌های مؤثر در مشارکت اجتماعی برای بازآفرینی شهری
عوامل درونی	اشتغال، مستاجرین، میزان تحصیلات، ارتباط عاطفی، دانش تاریخی سرزمین، مکان‌های عمومی، حس اعتماد، احساس تعلق، مهاجر پذیری، عدم وجود سلسه مراتب دسترسی، عدم اختصاص کاربری‌های عمومی، مهاجرت اتباع بیگانه، وجود اهالی بومی، وجود مراکز دینی و فرهنگی، همگرایی در زمینه‌های مختلف، مشارکت ناشی از تعلق و سهم، شرکت فعالانه، میزان آگاهی و اطلاع، روابط بین گروهی در قالب انجمن، اتحادیه و باشگاه، رونق فعالیت اقتصادی، همکاری بین افراد در جوامع محلی، انسجام اجتماعی در جوامع سنتی، علائق جمعی، مشارکت طبیعی، امکان بحث و گفتگو، فعالیت‌های ارادی، همکاری دقیقه نودی، چهره محوری، درگیری‌های ذهنی و عاطفی که موجب برانگیختگی شود، مشارکت در حفظ و ارتقای کیفی فضاهای عمومی و شهری، وجود توافق جمعی،
عوامل نسبتاً درونی	گونه شهری دارای قدمت تاریخی، گروه‌های غیر رسمی در محل، وجود ریش سفیدان مهاجرت اتباع بیگانه، زندگی اهالی بومی، خودانگیختگی
عوامل نسبتاً بیرونی	امنیت، تجربه علمی، ارتباط رسمی، رشد تکنولوژی، از بین رفتن روابط اجتماعی، اماکن با کیفیت بالای شهری، ترمیم بافت کالبدی، حمایت اجتماعی، انسجام اجتماعی در جوامع محلی، قلمرو همگانی، فرآیند سازمان یافته، آزادی در بیان، مشارکت در حفظ و نگهداری شهر مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی، میزان وابستگی دولت به طیف ساکن در بافت، نقش گروه‌ها در اداره امور شهر، هماهنگی درون سازمانی، بافت فرسوده
عوامل بیرونی	مالکین، طبیعت و اقلیم، تغییر فرهنگ بومی، عرصه‌های نوین اقتصادی، عدم تطابق با نیازهای نوین، نقش نهادهای عمومی، سیاست‌های موجود بازآفرینی، مشارکت اجتماعی

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

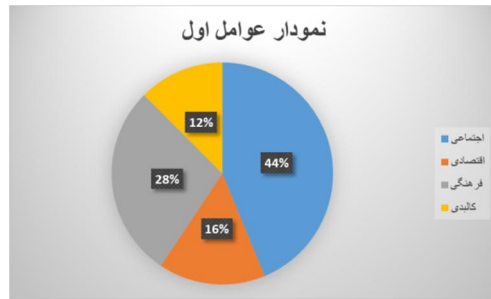
عوامل دسته بندی شده در جدول شماره ۳ در چهار گروه از طیف کاملاً درونی تا طیف کاملاً بیرونی نشان دهنده این است که برای بازآفرینی شهری که دارای ابعاد گوناگون است ممکن است هر یک از این ابعاد با توجه به شرایط و عوامل تشکیل دهنده ساختار آن، ترکیب متفاوتی از این شاخص‌ها کنار یکدیگر قرار بگیرند و در واقع ما برای تحقق بازآفرینی شهری با دخیل نمودن راهبرد مشارکت اجتماعی، با مدل چند وجهی مواجه هستیم و این موضوع نشان

دهنده پیچیده بودن مسأله بازآفرینی شهری می‌باشد و بیان واضح‌تر، دستیابی به بازآفرینی پایدار شهری یک امر ساده نمی‌باشد و باید با بکارگیری ابزار و روشهای شناسایی عوامل تأثیرگذار، تمامی این عوامل چندگانه را برای تحقق بازآفرینی شهری با راهبرد مشارکت اجتماعی بکار گرفت.

تعیین ارتباط بین شاخص‌ها، عوامل دسته بندی شده و ابعاد باز آفرینی شهری

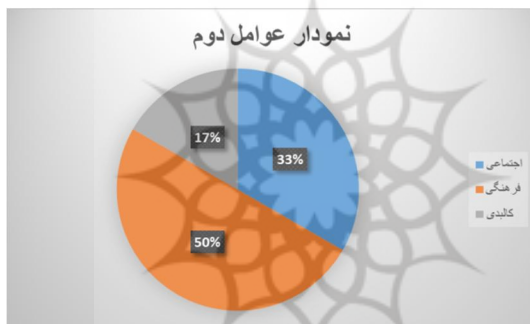
آنچه بیان گردید مشارکت اجتماعی موجب دوجندان شدن آثار بازآفرینی شهری می‌گردد و برای اینکه این موضوع واکاوی شود شاخص‌های مربوطه احصاء گردیدند و در یک طیف از عوامل درونی تا بیرونی به چهار گروه تقسیم‌بندی شده‌اند و آنچه مهم است ارتباط این شاخص‌ها، عوامل با ابعاد بازآفرینی شهری می‌باشد؛ شاخص‌هایی که بیشترین میزان درونگرایی را دارد، عدد یک اختصاص داده شده است و به همین ترتیب، عوامل گروه بعدی آنهاپی هستند به صورت نسبی درونگرا هستند و میزان درونگرایی‌شان بیشتر از برون‌گرایی می‌باشد و به این گروه عدد ۲ اختصاص داده شده است و برای گروه سوم، که برون‌گرایی بیشتری نسبت درون‌گرایی دارد عدد ۳ انتخاب گردیده است و برای گروه چهارم که بیشترین برون‌گرایی را دارد، عدد ۴ انتخاب گردیده است و از طرفی از حیث ابعاد بازآفرینی که بررسی گردیده است به ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی، محیط زیست، سیاسی، آموزشی تقسیم بندی شده است؛ بنابراین موارد به دست آمده در جدول شماره ۴ را با ابعاد بازآفرینی شهری به شرح جدول ذیل نشان داده شده است. تعیین ابعاد شاخص‌ها بر اساس متون مبانی نظری و همچنین نظر صاحب نظران و متخصصین و در راستای انجام تحلیل عاملی صورت پذیرفته است. تقسیم‌بندی انجام شده را می‌توان با استفاده از ابزارهای محاسبات، دسته بندی بیشتری نمود و بیان کرد که هر یک از عوامل چهارگانه بیشترین تأثیرپذیری شان از کدام یک از ابعاد بازآفرینی است و به بیان دیگر اینکه چنانچه جامعه و بافتی که هدف بازآفرینی شهری است بیشترین اثرپذیری‌اش از عوامل دسته اول باشد کدامیک از ابعاد بازآفرینی در این شرایط اثرگذار هستند و همین طور برای عوامل دیگر و در نهایتا احصاء بر هم نهی کلیه عوامل بر ابعاد بازآفرینی شهری صورت می‌پذیرد.

ارتباط ابعاد بازآفرینی شهری و عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی

شکل ۴- درصد تأثیر عوامل درونی مؤثر بر مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

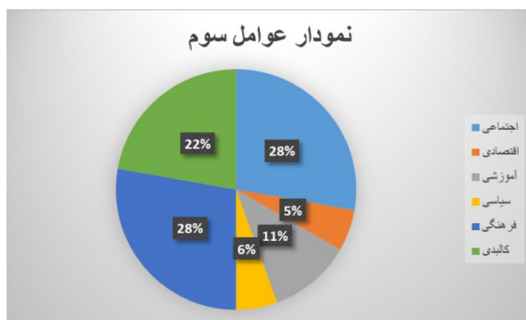
داده‌های نمودار بیانگر این موضوع هستند که عوامل گروه اول که مبتنی بر عوامل درونی‌تر هستند؛ بیشترین تأثیر پذیری شان از ابعاد اجتماعی با ۴۴ درصد و پس از آن شاخص‌های مرتبط با بعد فرهنگی با ۲۸ درصد است و ابعاد تأثیرگذار بعدی، اقتصادی و کالبدی

می‌باشند.

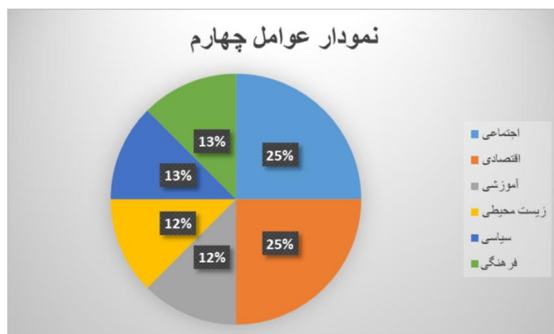
شکل ۵- درصد تأثیر عوامل نسبتاً درونی بر مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

داده‌های نمودار عوامل مرتبط با گروه دوم نشان دهنده این است که بیشترین تأثیرپذیری‌شان از شاخص‌های مرتبط با ابعاد فرهنگی، اجتماعی و کالبدی می‌باشد.

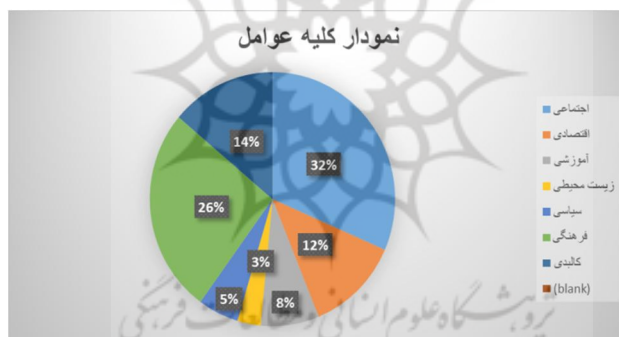

شکل ۶- درصد عوامل تأثیر عوامل نسبتاً بیرونی بر مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

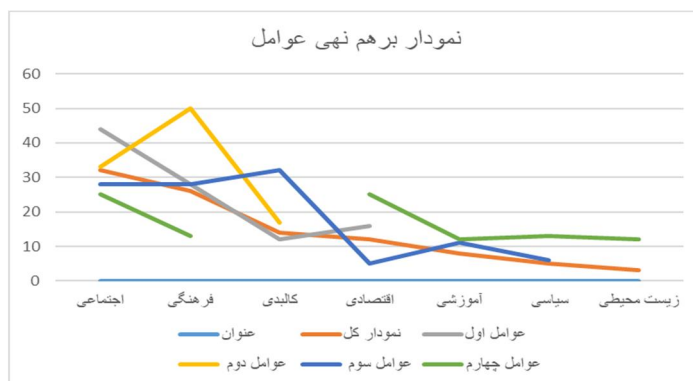
داده‌های این نمودار بیانگر این موضوع هستند شاخص‌های مرتبط با ابعاد اجتماعی و فرهنگی بیشترین تأثیر بر عوامل گروه سوم را دارند و پس از آن شاخص‌های مرتبط با بعد کالبدی تأثیرگذار هستند.

شکل ۷- درصد تأثیر عوامل بیرونی بر مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸
داده‌های این نمودار بیانگر این موضوع هستند که عوامل گروه چهارم متأثر از تمامی ابعاد بازآفرینی شهری هستند؛ اما نقش ابعاد اجتماعی و اقتصادی بیشتر از دیگر ابعاد می‌باشد.

شکل ۸- درصد کلیه عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸
این نمودار نشان می‌دهد چنانچه نقش ابعاد بازآفرینی شهری را به صورت کلی بر عوامل مورد بررسی قرار دهیم، بیشترین نقش به ترتیب مربوط به ابعاد اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و اقتصادی می‌باشد و برای آنکه نقش این ابعاد بر هر یک از عوامل و نیز دامنه این ابعاد بر عوامل دیده شود، اعداد حاصل از نمودارها، طی جدول ۵ دسته بندی گردیدند و مجدداً نمودار حاصل از برهم نهی این عوامل را نیز ارائه می‌نماییم.

شکل ۹- درصد تأثیر هر یک از ابعاد مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری بر عوامل درونی تا بیرونی

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

جدول ۵- درصد تأثیر هر یک از ابعاد مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری بر عوامل درونی تا بیرونی

	اجتماعی	فرهنگی	کالبدی	اقتصادی	آموزشی	سیاسی	زیست محیطی
نمودار کل	۳۳٪	۲۶٪	۱۴٪	۱۲٪	۸٪	۵٪	۳٪
عوامل درونی	۴۴٪	۲۸٪	۱۲٪	۱۶٪	---	---	---
عوامل نسبتاً درونی	۳۳٪	۵۰٪	۱۷٪	---	---	---	---
عوامل نسبتاً بیرونی	۲۸٪	۲۸٪	۲۲٪	۵٪	۱۱٪	۶٪	---
عوامل بیرونی	۲۵٪	۱۳٪	---	۲۵٪	۱۲٪	۱۳٪	۱۲٪

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۸

داده‌های استنتاج شده از نمودارهای فوق بیانگر این موضوع هستند که عوامل گروه اول بیشترین تأثیرپذیری‌شان از ابعاد اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و اقتصادی می‌باشد و عوامل گروه دوم بیشترین تأثیرپذیری‌شان از ابعاد اجتماعی، فرهنگی و کالبدی است؛ در واقع عوامل گروه اول و دوم مؤثر در مشارکت اجتماعی برای بازآفرینی شهری که از نوع درونی تقسیم شده‌اند و مخصوص جوامع سنتی‌تر می‌باشند، تحت تأثیر ابعاد اجتماعی، فرهنگی و کالبدی هستند. و عوامل سوم بیشترین پراکنش بین شاخص‌ها را دارد و همین‌طور عوامل چهارم، دارای پراکنش نسبتاً بیشتری هستند. و چنانچه این داده‌ها را از حیث تأثیرگذاری ابعاد بر عوامل بررسی نماییم، جدول و نمودار ذیل به دست خواهد آمد. نمودار برهم نهی تأثیر شاخص‌ها بر عوامل، حاصل میزان تأثیرپذیری هر یک از عوامل، از ابعاد بازآفرینی شهری است؛ بدین معنی که بافت مدنظر برای بازآفرینی شهری، متأثر از هر یک از گروه عوامل که باشد با ابعاد اجتماعی و فرهنگی، ارتباط دارند. و یا شاخص‌های متأثر بر بعد اقتصادی، بیشترین تأثیرشان بر عوامل سوم

و چهارم است که در واقع، مباحث اقتصادی بر جوامع غیرسنتی تأثیرگذاری اش بیشتر است. و آنچه که از این نمودار به دست می‌آید این است که برای تحقق مشارکت اجتماعی جهت بازآفرینی شهری در بافت‌های مسأله‌دار، در هر صورت ابتدا باید به مسائل فرهنگی و اجتماعی پرداخت.

از تطبیق این عوامل که متأثر از شاخص‌های اثرگذار بر مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری هستند با ابعاد بازآفرینی شهری، درصد اثرگذاری ابعاد بر هر یک از عوامل و نیز بلعکس تأثیرگذاری عوامل بر ابعاد، بیانگر موارد به شرح ذیل است:

-گروه اول به ترتیب تحت تأثیر ابعاد اجتماعی، فرهنگی و کالبدی هستند.
-عوامل گروه دوم به ترتیب تحت تأثیر ابعاد فرهنگی، اجتماعی و کالبدی هستند.
-عوامل گروه سوم به ترتیب تحت تأثیر ابعاد اجتماعی، فرهنگی، کالبدی، آموزشی، سیاسی و اقتصادی هستند.

-عوامل گروه چهارم به ترتیب تحت تأثیر ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، زیست محیطی و آموزشی هستند.

-از بررسی تأثیر عوامل و درصد ابعاد مشخص گردید ابعاد اجتماعی و فرهنگی، بر تمامی عوامل تأثیرگذار هستند؛ یعنی اینکه برای جلب مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری، الزاماً ابعاد فرهنگی و اجتماعی در نظر گرفته شوند.

-بعد کالبدی برای عوامل اول، دوم و سوم اثرگذار است.
-ابعاد اقتصادی، سیاسی و زیست محیطی بر عوامل چهارم تأثیرگذار هستند.

نتیجه گیری

بر این اساس عوامل تأثیرگذار بر مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری متون استخراج گردید که در تقسیم‌بندی ابتدایی تحت دو عامل درونی و بیرونی از نظر نوع وابستگی دسته‌بندی گردید و علاوه بر آن رویکردهای مشارکت اجتماعی به همراه پارامترهای دخیل در بازآفرینی نیز بررسی گردید.

نتایج پژوهش نشان دهنده این است که عوامل درونی بیشترین تأثیرپذیری شان به ترتیب از ابعاد اجتماعی به میزان ۴۴ درصد، فرهنگی ۲۸ درصد، کالبدی ۱۶ درصد و اقتصادی ۱۲ درصد می‌باشد و عوامل نسبتاً درونی بیشترین تأثیرپذیری شان به ترتیب از ابعاد فرهنگی ۵۰ درصد، اجتماعی ۳۳ درصد و کالبدی ۱۷ درصد است؛ در واقع عوامل درونی و نسبتاً درونی مؤثر در مشارکت اجتماعی برای بازآفرینی شهری که از نوع درونی تقسیم شده‌اند و مخصوص جوامع سنتی‌تر

می‌باشند، تحت تأثیر ابعاد اجتماعی، فرهنگی و کالبدی هستند. برهم نهی تأثیر شاخص‌ها بر عوامل، حاصل میزان تأثیرپذیری هر یک از عوامل ابعاد بازآفرینی شهری است؛ بدین معنی که بافت مدنظر برای بازآفرینی شهری، متأثر از هر یک از گروه عوامل که باشد با ابعاد اجتماعی و فرهنگی، ارتباط دارند و یا شاخص‌های متأثر بر بعد اقتصادی، بیشترین تأثیرشان بر عوامل نسبتاً بیرونی و بیرونی است که در واقع، مباحث اقتصادی بر جوامع غیرسنتی تأثیرگذاری‌اش بیشتر است.

چنانچه یک جامعه وابسته به هم باشند، نوع عوامل درونی و روابط عاطفی در بازآفرینی مؤثر است، در این گونه جوامع معمولاً مشارکت خودانگیخته دارند و از دوام بیشتری برخوردار بوده؛ ولی از کارایی کمتری نسبت به روابط رسمی برخوردار است؛ اما چنانچه شکل‌ها و گروه‌ها از نوع تعاونی‌ها و صنوف باشند روابط رسمی‌تر است و جهت پروژه‌های آبادانی و توسعه کارا تر است و یا اینکه در جوامعی ممکن است به نسبت درصدهایی از هر یک از عوامل وجود داشته باشد و چه بسا در یک محل از تعدادی طوایف تشکیل شده که علیرغم اینکه درون هر یک روابط عاطفی برقرار است؛ اما با بین گروه‌ها روابط رسمی باشد و یا اینکه حالت‌های دیگر برقرار باشد؛ لذا مهم است عامل مدنظر، در چه محلی از این طیف قرار گرفته باشد.

عوامل تأثیرگذار بر مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری در چهار گروه تقسیم‌بندی می‌شوند، عوامل دسته اول شامل شاخص‌هایی هستند که بیشترین تأثیرپذیری‌شان از جوامع سنتی است و یا به بیان دیگر کارکردشان در جوامع سنتی است، به عنوان مثال، چهره محوری در این گروه قرار دارد و عوامل گروه دوم فاصله‌شان از جوامع سنتی یک مقداری بیشتر شده؛ ولی کماکان جزء همین دسته تقسیم‌بندی می‌شوند، عوامل گروه سوم به سمت عوامل بیرونی گرایش دارند و عوامل گروه چهارم کاملاً مربوط به عوامل بیرونی و جوامع رسمی می‌باشند.

تحقیق حاضر با پژوهش صباغی (۱۳۹۲) که به تدوین سازوکار به‌کارگیری بازآفرینی شهری در مواجهه با بافت‌های فرسوده شهری مطالعه موردی سه محله جوانان شهر همدان پرداخته است بعضاً همسو است. وی در این پژوهش سعی کرده است که با استفاده از ابعاد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی و همچنین متغیرهای مربوط به کیفیت زندگی چگونگی بازآفرینی پایدار محله جوانان همدان را در قالب برنامه‌ریزی جامع و یکپارچه ارائه نماید. پژوهش لطفی وزرگری مرندي (۱۳۹۱) هم که بازآفرینی شهری و بازتعریف معیارهای فرسودگی آغازی بر مرمت شهری پایدار را بررسی کردند در برخی نتایج می‌توان ارتباط نزدیکی با نتایج تحقیق حاضر داشته باشد که براساس یافته‌های آنها تفاوت در روایت‌های مرمت شهری، حاصل تفاوت در نگاه به فرسودگی و تعریف آن تحت یک انگاره فکری و درعین حال راه‌حل پیشنهادی برای رفع فرسودگی است. پس برداشتی که از مفهوم فرسودگی می‌شود، در رسیدن به راه‌حلی متناسب نقش بسزایی خواهد داشت؛ شاید بتوان با نگاهی دقیق به مفهوم فرسودگی و ایجاد

چارچوب فکری روشن برای تعریف آن به عنوان بن‌مایه کنش مرمت شهری، موجب ایجاد راهبردی مشخص برای نگاه به بافت‌های موجود شهری و چگونگی مداخله در آنها شد. نگاهی که مرمت شهری را به مثابه اقدامی در مقابله با فرسودگی و فرسوده شدن و فرآیندی برای رسیدن به مظاهر پایداری در شهر و محله‌های شهری معرفی می‌نماید.

بنابراین در هر صورت برای جلب مشارکت اجتماعی در بازآفرینی شهری، باید ابتدا به مباحث فرهنگی و اجتماعی پرداخت و چنانچه جامعه رسمی و برون‌گرا باشد؛ علاوه بر مباحث فرهنگی و اجتماعی، به مسائل اقتصادی و زیست محیطی نیز توجه شود. در واقع مهم‌ترین مقوله در این فرایند سرمایه‌گذاری و اشتغال‌زایی در فرایند بازآفرینی و متعاقباً کارآفرینی در محدوده مورد مطالعه می‌باشد که می‌تواند چشم‌انداز پایداری بازآفرینی را نیز رقم بزند. در این ارتباط بنیان‌های بازآفرینی در بعد اقتصادی آن توجه به مشارکت بخش‌های دولتی، خصوصی و داوطلبانه را در سرمایه‌گذاری تحقق تنوع نهادهای سرمایه‌گذار و پشتیبان مالی برای اجرای مداوم و بدون توقف طرح‌های بازآفرینی استفاده از شیوه‌های خالق اقتصادی مانند رویکردهای متکی بردانش و بهره‌گیری از توان شرکت‌های دانش‌بنیان برای ارائه طرح‌های نوین اقتصادی و همچنین به کارگیری طرح‌ها و شیوه‌های مولد و کارآفرین می‌تواند مطابق با نتیجه به دست آمده مهم‌ترین اولویت‌های بازآفرینی در بعد اقتصادی آن در بافت فرسوده باشد.

تقویت حس تعلق مکانی در محله و ایجاد مشارکت و همبستگی بین ساکنین جدید و قدیمی از طریق اجرای برنامه‌های اجتماعی و کالبدی عمران و نوسازی و توزیع بهینه جمعیت بر اساس ظرفیت اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و فرهنگی محلات و همچنین نظارت بر ساخت‌وساز و رعایت اصول مهندسی به منظور افزایش استحکام ابنیه‌ها و جلوگیری از آسیب‌های ساختاری موجود در ابنیه‌ها و بافت کالبدی از راهکارهای دیگری است که می‌توان در راستای بهبود روند وضعیت بازآفرینی شهری محله سورو در پیش گرفت.

منابع و مأخذ:

- ۱- بحرینی، ح؛ ایزدی، م؛ مفیدی، م. ۱۳۹۳. رویکردها و سیاست‌های نوسازی شهری (از بازسازی تا بازآفرینی شهری پایدار)، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ۹، صص ۴۰.
- ۲- پور احمد، ا؛ کشاورز، م؛ علی اکبری، ا؛ هادوی، ف. ۱۳۹۶. بازآفرینی بافت‌های ناکارآمدی شهری مورد مطالعه (منطقه ۱۰ شهر تهران)، فصلنامه آمایش محیط، شماره ۳۷، صص ۱۳.
- ۳- پوراحمد، ا، ۱۳۸۹، سیر تحول مفهوم بازآفرینی شهری به عنوان رویکردی نو در بافت‌های فرسوده شهری، فصلنامه شهر ایرانی، اسالمی، شماره ۳، صص ۳۲-۱۰، صص ۱۲۶.
- ۴- پورجعفر، م. ۱۳۸۸. مبانی بهسازی و نوسازی بافت قدیم شهرها، تهران: انتشارات پیام. چاپ اول صص ۲۵.
- ۵- توانا، م؛ عابدینی، ۱۳۹۴. عنوان بازآفرینی بافت فرسوده شهر با رویکرد توسعه پایدار و مشارکت مردمی (نمونه مورد مطالعه: محله سیروس)، دومین کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار، صص ۴۰.
- ۶- حبیبی، م؛ مقصودی، م. ۱۳۸۶. مرمت شهری، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ ششم صص ۱۱۴.
- ۷- دفتر مطالعات شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران. ۱۳۹۴. صص ۳۵.
- ۸- سرشماری نفوس و مسکن. ۱۳۹۵. مرکز آمار ایران. صص ۳۶.
- ۹- سازمان عمران ونوسازی شهری، ۱۳۹۰، بازآفرینی و احیای بناهای فرسوده شهری، مجموعه مقالات شماره ۷، جلد اول، تهران، صص ۴۰.
- ۱۰- شیرینی، ب؛ معروف نژاد؛ ع. ۱۳۹۶. بررسی منظر اجتماعی بافت‌های ناکارآمدی شهری (مطالعه موردی: کوی نهضت آباد کلان شهر اهواز)، فصلنامه آمایش محیط، شماره ۴۳ صص ۲۳۶.
- ۱۱- صیامی، ق؛ اختری تکه، ا؛ خانی زاده، م. ۱۳۹۵. سنجش معیارهای سرزندگی اقتصادی بازارهای تاریخی ایران با رویکرد بازآفرینی (مطالعه موردی: بازار تاریخی قزوین)، فصلنامه آمایش محیط، شماره ۳۴، صص ۷.
- ۱۲- فاطمی، ن؛ طبیبیان، م. ۱۳۹۸. رهیافتی بر معیارهای بازآفرینی با تاکید بر رفتار اجتماعی شهروندان (نمونه موردی: خیابان‌های شاخص حوزه میانی غربی شهر مشهد)، فصلنامه آمایش محیط، شماره ۴۶، صص ۱۷۸.
- ۱۳- فرهادی، ر، ۱۳۸۹، ارزیابی مشارکت مردم در پژوهش‌های شهر سالم کوی سیزده آبان، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا، شماره ۲۷، صص ۱۴۶-۱۲۰.

۱۴- علایی بوسجین، م، ۱۳۹۹، مطالعه تأثیر بازآفرینی شهری بر توسعه سرمایه اجتماعی (نمونه موردی: پیاده راه عالی قاپو اردبیل)، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، شماره ۴، صص ۲۳.

۱۵- محمدی، ج، ۱۳۸۹، به‌کارگیری رهیافت تجدید حیات شهری در شهر قزوین، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا، شماره ۲۷، صص ۱۶۰-۱۴۸.

۱۶- نوریان، ف؛ آریانا، ا. ۱۳۹۱. تحلیل چگونگی حمایت قانون از مشارکت عمومی در بازآفرینی شهری مطالعه موردی: میدان امام علی (عتیق) اصفهان، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲، صص ۱۶.

- 17- Assefa, G, Frostell B .2007. Social Sustainability and Social Acceptance in technology Assessment: A Case study of Energy Technologies, *Technologies in Society*(29)118.
- 18- Battisti, A, Barnocchi, A, Iorio, S .2019. Urban Regeneration Process: The Case of a Residential Complex in a Suburb of Rome, Italy, *Journal of Sustainability*, 30 October 2019; Published: 123 .
- 19- 18- Chris Couch, Olivier Sykes, Wolfgang Börstinghaus January .2011. Thirty years of urban regeneration in Britain, Germany and France: The importance of context and path dependency, *Volume 75, Issue 1, Pages 1–52.*
- 20- 19- Gibson M and Kocabas, A .2001. London: Sustainable regeneration Challenge and response. In: 1st international urban design meeting, Mimar Sinan University, Istanbul, Turkey, 97-159.
- 21- 20- ISTAT. Rapporto SDGS.2019. Informazioni Statistiche per L'agenda 2030 in Italia. Available online: <https://www.istat.it/it/archivio/229565> (accessed on 30 July 2019). 26.
- 22- 21- Kruize, H.; Droomers, M.; van Kamp, I.; Ruijsbroek, A. 2014. What causes environmental inequalities and related health effects? An analysis of evolving concepts. *Int. J. Environ. Res. Public Health* , 11, 45.
- 23- 22- Mohammed, A.J.; Ghebreyesus, T.A. 2018. Healthy living, well-being and the sustainable development goals. *Bull. World Health Organ.* 59. [CrossRef] [PubMed].
- 24- 23- Maclen, B. 2000, urban Planning for sustainable, Depart man of urban Planning, ukiwn university, New York. 20-25.
- 25- 24- Rafieiyani, M, Mohammadi A ydaghmish, F. 2016. Proposing a Conceptual Framework of Urban Regeneration Interaction and Entrepreneur City in Achieving

- 26- Place Marketing, Journal of Urban Economics and Management, Vol. 5, No2(18), 1-20.
- 27-25- Roberts, P.2000. The evolution, definition and purpose of urban regeneration, in p.Roberts and H,Syke. Urban Regeneration, AHandbook, British Urban Regeneration Association, SAGE Publications, London.63.
- 28-26-Rokiwan, G. 2011, The Life style in urban planning, European Experience, Newcastleuniversity .123-156.
- 29-27-United Nations. The Millennium Development Goals Report .2012. Available online: https://www.unilibrary.org/economic-and-social-development/the-millennium-development-goals-report-2012_32file244-en(accessed on 30 July 2019).
- 30-28-United Nations.2017.HLPF Thematic Review of SDG3: Ensure Healthy Lives and Promote Well-Being for All at All Ages; United Nations: New York, NY, USA; pp. 23 .
- 31- Wikan, B. 1978, The Politics of urban Regeneration New York: rout ledge.152-176

